

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2019–2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eliška Žurav

**Dospělí lidé s Aspergerovým syndromem a jejich partnerské
vztahy**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Milan Fleischman

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2019–2022

BACHELOR THESIS

Eliška Žurav

Adults with Asperger's syndrome and their partnerships

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Milan Fleischman

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

.....
Jméno a příjmení

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, panu magistrovi Milanovi Fleischmanovi, za jeho odborné vedení, cenné připomínky, vstřícnost a plnohodnotnou podporu, kterou mi poskytoval po celou dobu zpracování bakalářské práce.

Anotace

Tato Bakalářská práce se zabývá sociální integrací lidí s Aspergerovým syndromem a jejich problémy v navazování partnerských vztahů. Práce má na základě teoretických poznatků a případových studií přiblížit danou problematiku čtenářům a díky vytvořené sadě doporučení pomoci lidem s Aspergerovým syndromem ke zlepšení v oblasti komunikace.

Klíčová slova

Aspergerův syndrom, partnerské vztahy, Porucha autistického spektra, sociální integrace

Annotation

This bachelor's thesis addresses the social integration as well as personal relationships of those suffering from Asperger's syndrome. This thesis sets out to clarify, through theoretical research and cases studies, issues facing those affected as well as guidance and advice towards coping with Asperger's syndrome.

Keywords

Asperger's syndrome, Autism spectrum disorder, partnerships, social integration

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PORUCHA AUTISTICKÉHO SPEKTRA.....	10
1.1 Historie.....	10
1.2 Vymezení pojmu autismu.....	12
1.3 Dětský Autismus	13
1.4 Rettův syndrom	14
1.5 Atypický autismus.....	14
2 ASPERGERŮV SYNDROM.....	15
2.1 Vymezení Aspergerova Syndromu	15
2.2 Projevy Aspergerova syndromu	15
2.2.1 Sociální chování	16
2.2.2 Komunikace.....	17
2.2.3 Obsedantní chování a rituály.....	18
2.3 Pomoc s triádou problémů.....	19
2.3.1 Pomoc se zlepšením sociálního chování	19
2.3.2 Pomoc s komunikací	20
2.3.3 Pomoc s obsedantně kompulzivní poruchou.....	21
2.4 Diagnostika Aspergerova syndromu	22
2.4.1 A.S. A. S – Australská škála Aspergerova syndromu.....	23
3 PARTNERSKÉ VZTAHY LIDÍ S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM	26
3.1 Řešení problémů týkající se vztahů.....	27
PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 VÝZKUM.....	28
4.1 Cíl výzkumu.....	28
4.2 Druh a metody výzkumu	28

4.2.1	Kazuistika.....	28
4.2.2	Dotazování.....	29
4.2.3	Analýza.....	29
4.2.4	Syntéza	29
4.3	Výběr jedinců pro případové studie	29
5	PŘÍPADOVÁ STUDIE JURAJ	30
5.1	Kazuistika.....	30
5.2	Rozhovor	31
5.3	Shrnutí	33
6	PŘÍPADOVÁ STUDIE ZDENĚK	34
6.1	Kazuistika.....	34
6.2	Rozhovor	35
6.3	Shrnutí	38
7	PŘÍPADOVÁ STUDIE ANETA	39
7.1	Kazuistika.....	39
7.2	Rozhovor	40
7.3	Shrnutí	43
8	SADA DOPORUČENÍ NA ZLEPŠENÍ KOMUNIKACE	44
8.1	Odbíhání od tématu	44
8.2	Nevhodně volená témata	45
8.3	Nevhodné dotazy	46
8.4	Ignorování názorů druhé strany.....	46
8.5	Vulgární výrazy.....	46
	ZÁVĚR.....	47
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	48
	SEZNAM ZKRATEK	49

ÚVOD

Volba správného partnera na celý život je náročná pro každého jedince, avšak lidem s poruchou autistického spektra se výběr, vzhledem k jejich snížené sociální a emoční inteligence, ještě více komplikuje.

Lidé s Aspergerovým syndromem se na první pohled mnohdy zdají být zdravými jedinci. Právě z důvodu absence na první pohled viditelného handicapu se často potýkají s nálepkou podivínů a asociálů. Tito lidé bývají nepochopení, cítí zmatek a strach z okolí. Je pro ně velmi těžké navazování vztahů, jak kamarádských, tak partnerských. Vzhledem k jejich nedostatku empatie je pro ně velmi složité vcítit se do druhých. Nevědí, jak vést plynulou konverzaci, a navíc mohou trpět depresivními stavy, především kvůli časté samotě.

Tématem této bakalářské práce jsou partnerské vztahy jedinců s Aspergerovým syndromem. Pro téma práce byl inspirací dokumentární pořad *Láska na spektru*, jenž je o čtyřech mladých lidech s poruchou autistického spektra, kteří hledají spřízněnou duši.

Hlavním cílem práce je vypracování sady doporučení pro navazování vztahů lidí s Aspergerovým syndromem. Sada doporučení může být přínosná jak pro lidi s touto poruchou, tak pro pedagogickou veřejnost.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PORUCHA AUTISTICKÉHO SPEKTRA

1.1 Historie

Jedinci s autismem se na světě objevují už řadu let, díky nápadnému chování budili ve společnosti značnou pozornost. Například v Hippokratově době byly děti, které by dnes byly považovány za autistické, označovány jako svaté děti. Naopak ve středověku je považovali za posedlé ďáblem a nejrůznějším způsobem se snažili z dítěte ďábla vymýtit. Termín autismus použil poprvé v roce 1911 švýcarský psychiatr E. Bleuler k pojmenování jednoho ze symptomů, které objevil při pozorování svých pacientů trpících schizofrenií. Další významnou osobností pro autismus byl Leo Kanner. Povšiml si nevšedního chování u dětí, jako například samotářství, stažení se do vlastního světa, neschopnost navazovat vztahy či neschopnost udržovat oční kontakt. „*Kanner poruchu označil jako Early Infantile Autism, později podle něj pojmenovaný jako Kannerův časný dětský autismus.*“ (Adamus, Vančová, Löffl, 2017, str. 18) Ani v dnešní době se stále neví vše, co by bylo potřeba o této poruše vědět. Není tedy úplně překvapivé, že se někteří odborníci domnívali, že za vinu autismu mohou rodiče. I sám Kanner se později začal domnívat, že autismus není vrozená porucha, ale že je zapříčiněna chladným chováním rodičů a především matky. V roce 1972, poté co zkoumal chování rodičů autistického dítěte, dokonce prohlásil: „*V celé skupině je pouze hrstka srdečných rodičů. Jinak jsou příliš zaměstnaní, nemají o dítě zájem. Dokonce i šťastná manželství jsou spíše chladná a formální.*“ (Adamus, Vančová, Löffl, 2017, s.20)

Neméně důležitou osobností spjatou s autismem je Hans Asperger. Hans, narozen v roce 1906, byl objevitelem Aspergerova syndromu, avšak význam jeho objevu byl uznán až po jeho smrti. Asperger jako malý vykazoval znaky autistické poruchy. Byl samotář, jelikož měl velký problém s nacházením a udržováním si přátel. Během druhé světové války pracoval jako ředitel sekce pro speciální výuku na univerzitní dětské klinice. V roce 1944 byla publikovaná jeho definice autistické psychopatie. „*Nedostatek sympatie k ostatním lidem, špatné komunikační schopnosti a reprivní formy chování.*“ (Adamus, Vančová, Löffl, 2017, s.18)

Termín Aspergerova syndromu poprvé použila v odborné publikaci Lorna Wingová v roce 1981. Označila tak jedince, jejichž povaha odpovídala popisu, na níž upozornil Hans Asperger. Také se zasloužila o rozšíření poznatků z psychopatologických poruch autistického spektra a

sepsala spousty příruček a odborných publikací se zaměřením na autismus a radami pro rodiče autistického dítěte, jelikož jí samotné se v padesátých letech narodila dcera s autismem.

S další teorií v roce 1952 přišla Margaret Mahlerová. Zařadila autismus mezi vývojové psychózy a rozlišovala autistickou a symbiotickou psychózu. U první se projevuje porucha v sociálním kontaktu už od narození a u druhé se dítě začíná měnit až okolo třetího a čtvrtého roku a je nápadně připoutané k matce. K těmto dvěma teoriím se později přidávaly teorie jiné, ovšem většinou byly vyvráceny. Přesto těmto teoriím někteří lidé věří a považují je za správné, ale není jich mnoho. Doba, v níž se prosazovaly tyto teorie a byly přijímány velkou částí populace jako pravdivé, se řadí mezi nejčernější období v dějinách psychologie a psychiatrie. Po tomto období přicházeli vědci s dalšími a přesnějšími teoriemi, a tak došlo ke zlepšení diagnostiky této poruchy. Jako první přišlo potvrzení Kannerova syndromu v roce 1952 od Van Krevelena z Nizozemska a Sterna z Francie. Van Krevelen došel k závěru, že se jedná o totální, hluboko zasahující poruchu, určitou centrální anomálii. V šedesátých letech se začaly hledat další příčiny vzniku autismu. V roce 1964 ve své knize Bernard Rimland jasně odmítl teorii o rodičovské vině a definoval autismus jako neurobiologickou poruchu organického původu.

K prvním psychologům, kteří se zabývali testováním dětí s autismem, se řadí Neil O'Connor a Arty Hermelin. Někteří terapeuti docházeli k závěrům, že když se dítě potrestá za špatné chování a odmění za dobré, povedou chování autistických dětí k trvalým změnám požadovaným směrem. Někdy se dokonce využívalo krátkého bolestivého elektrického šoku k potlačení sebe zraňujícího chování. V odborných kruzích toto využívání trestů vyvolalo vlnu odporu, proto se začaly používat jiné a vhodnější posilovací prostředky, jako je jídlo, hudba, vibrace nebo oblíbený předmět. Terapie se také začaly ubírat jiným směrem, jako bylo například rozvíjení různých dovedností. Terapeuti se mimo jiné začali pokoušet rozvíjet oblast komunikace. Americký terapeut O. Ivar Lovaas z univerzity v Los Angeles vytvořil se svými spolupracovníky osm po sobě jdoucích stupňů řečového tréninku. Postupem času se začali do terapií zapojovat i rodiče, což přineslo také velký přínos. (Thorová, 2006)

1.2 Vymezení pojmu autismu

Autismus je zkrácený název pro poruchu autistického spektra. Spadá mezi vývojové poruchy, které vznikají na neurobiologickém podkladu. Autismus patří mezi nejzávažnější poruchy dětského mentálního vývoje. Jedná se o vrozenou poruchu některých mozkových funkcí. Důsledkem poruchy je, že dítě dobře nerozumí tomu, co prožívá, slyší nebo vidí. Kvůli handicapu je vývoj dítěte narušen primárně v oblasti komunikace, představitosti, nebo také sociální integrace. Porucha určitých mozkových funkcí způsobuje, že dítě nedokáže správným způsobem vyhodnocovat informace. Výrazné potíže jsou očividné zejména ve vývoji řeči, ve vztazích s lidmi a také obtížně zvládají běžné sociální dovednosti. (Adamus, Vančová, Löffl, 2017)

Autismus často bývá kombinován i s jinými poruchami či handicapu fyzického či psychického rázu. (smyslové poruchy, mentální retardace, epilepsie a podobně). Často bývá spojen s problematickým chováním rozdílné intenzity. Někteří lidé s autismem mají jen mírné problémy, u jiných pozorujeme sebedestruktivní chování. S autismem se často pojí také hyperaktivita, neschopnost soustředění nebo výrazná pasivita. (Thorová, 2006)

V současné době existují dva všeobecně uznávané a rozšířené diagnostické systémy PAS. Prvním je systém MKN, který vydává Světová zdravotnická organizace. Druhým je americký DSM – IV, který je pro praktické využití srozumitelnější a přehlednější. (Thorová, 2006)

MKN – 10	DSM – IV
Dětský autismus (F84.0)	Autistická porucha
Rettův syndrom (F84.2)2222	Rettův syndrom
Jiná dezintegrační porucha v dětství (F84.3)	Dětská dezintegrační porucha
Aspergerův syndrom (F84.5)	Aspergerova porucha
Atypický autismus (F84.1)	Pervazivní vývojová porucha dále nespecifikovaná
Jiné pervazivní vývojové poruchy (F84.8)	
Pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná (F84.9)	
Hyperaktivní porucha sdružená s mentální retardací a stereotypními pohyby (F84.4)	Není ekvivalent

Tabulka č.1 – Srovnání světového klasifikačního systému MKN-10 s americkým DSM-IV (Thorová, 2006, s. 60)

1.3 Dětský Autismus

Dětský Autismus se řadí mezi jednu z nejlépe prostudovaných a zároveň nejtěžších pervazivních vývojových poruch vůbec. Známy je tím, že jeho závažnost může být různá. Existují mírné formy s lehkými symptomy, ale také těžké formy s velmi značnými symptomy. Tuto poruchu charakterizuje psychopatologie v oblasti komunikace, navazování vztahů, řeči či představivosti a zájmů. Projevy poruchy jsou značné před třetím rokem života, nejpatrnější jsou již mezi dvanáctým a osmnáctým měsícem. U tohoto typu autismu se objevuje řada nespecifických rysů. Mnozí odborníci uvádí, mimo jiné, přecitlivělost na zvuky, záchvaty vzteku, poruchy příjmu potravy, poruchy spánku či různé zvláštnosti při pohybu (chůze po špičkách, vychýlení chůze). Velice častá je poté přítomnost mentální retardace a epilepsie. (Adamus, Vančová, Löffl, 2017)

1.4 Rettův syndrom

Rettův syndrom je doprovázen těžkým neurologickým postižením, který má dopad na somatické, motorické i psychické funkce. Příčinou syndromu je mutace genu, která je umístěna na raménku chromozomu X a má mnoho podob. Tato různorodost se podílí na projevu Rettova syndromu. Porucha se týká pouze dívek. V České republice se ročně narodí 5-6 dívek s Rettovým syndromem. Dívky mají jen částečné autistické chování. Výrazný je velmi malý rozsah pozornosti.

V oblasti motoriky je zaznamenána různá míra ztráty úchopových schopností rukou, je velmi často doprovázena závažnými poruchami hybnosti. U dívek, které svými klinickými projevy přesně splňují diagnostická kritéria, hovoříme o klasickém Rettově syndromu. U ostatních diagnostikujeme atypický Rettův syndrom. Ten je mírnější formou syndromu, dívky jsou schopny sedět, chodit, mluvit a také jim chybí další typické znaky. Přítomnost epilepsie u Rettova syndromu není výjimkou. (Thorová, 2006)

1.5 Atypický autismus

Diagnóza atypického autismu je stanovena v případě, když daná osoba splňuje pouze částečně diagnostická kritéria dětského autismu. Charakteristické projevy této poruchy jsou problémy s navazováním vztahů a přecitlivělost na vnější podněty. Dále je také tento typ autismu diagnostikován, pokud není naplněna triáda problémů, a to tak, že jedna z jejich oblastí není výrazně narušena. U lidí s atypickým autismem se může jednat o kvalitnější komunikační či sociální kompetence nebo o absenci stereotypního chování. (Thorová, 2006)

2 ASPERGERŮV SYNDROM

2.1 Vymezení Aspergerova Syndromu

Aspergerův syndrom patří do kategorie pervazivních vývojových poruch. Pervazivní vývojové poruchy negativně ovlivňují vesměs celou osobnostní a psychosociální úroveň člověka. „*Slovo pervazivní znamená vše pronikající a vyjadřuje fakt, že vývoj dítěte je narušen do hloubky v mnoha směrech.*“ (Thorová, 2006, s. 58) V současné době je Aspergerův syndrom vnímán jako dílčí kategorie v rámci autistického spektra a má svá vlastní diagnostická kritéria. Aspergerův syndrom je dle odborných informací mnohem častější než klasický autismus.

2.2 Projevy Aspergerova syndromu

Aspergerův syndrom se považuje za poruchu sociálních vztahů a komunikace, což je jedním z jeho nejhlavnějších projevů. „Společnost, v níž žijeme, do vysoké míry hodnotí jedince podle toho, jak vypadá, jak se chová a mluví. *Lidé s Aspergerovým syndromem se nevyznačují žádnými tělesnými nápadnostmi, ale druzí si o nich často myslí, že jsou divní.*“ (Attwood, 2005, s.33) Vývojové poruchy jsou velmi charakteristické třemi oblastmi, nazýváme je Triáda poruch vývoje autistického spektra.

Obrázek č.1 – triáda problémů.

2.2.1 Sociální chování

Autismus se pojí s mnoha odlišnými potížemi v sociálních funkcích. Mezi časté nedostatky patří neschopnost porozumět a správně reagovat na city a emoce. Dále také špatná integrace emočního, sociálního i komunikačního chování. Tyto potíže jsou značné i u vysoce funkčních postižených. Rozsáhlost deficitů mají velký vliv na život člověka. V dospělosti se však abnormality stávají méně nápadnými. Nedostatky přetrvávají hlavně v porozumění sociálním pravidlům a ve schopnosti chápat, proč se lidé chovají určitým způsobem. (Howlin, 1997)

„Definice přátelství se velmi liší, ale pojmy blízkost, sdílení, pomoc, sympatie a empatie jsou společné téměř všem popisům.“ (Howlin, 1997, s.75) Postižení mají problém rozumět velké spoustě aspektů, které jsou důležité pro navazování vztahů. Například mívají velké problémy při hraní týmových her. Nezapojují se do aktivit společně s druhými a mohou při nátlaku zpanikařit. Působí dojemem, že si zcela vystačí sami. Zapojí-li se však do skupinové činnosti, mají tendenci vše řídit a usměrňovat druhé. Pokud ostatní respektují pravidla, je pro ně kontakt únosný. (Attwood, 2017)

Závažné potíže jsou výsledkem velké naivity, která je u postižených velmi častá. Často považují za projev přátelství i úsměv či pozdrav. *„Susie jezdila do školy autobusem a na zastávce se vždy setkávala s jinou mladou ženou. Tato žena si všimla, že je Susie postižená, a vždy ji úsměvem pozdravila. Sussie si časem zvykla čekat na svou známou, když se vracela z práce, následovala ji domů. Žena byla rušením svého soukromí velice rozladěna. Susie nechápala souvislosti a tvrdila, že žena je jen její kamarádka.“* (Howlin, 1997, s.75) Tolerance pomáhajícím osobám má své meze, které mohou být překročeny nesplnitelnými nároky lidí s Aspergerovým syndromem.

Lidé s Aspergerovým syndromem nemají přirozenou schopnost reagovat na sociální podněty, nerozlišují vztahy ke známým dospělým a cizím dospělým. Většina lidí s Aspergerovým syndromem vyjadřuje emoce velmi formálním způsobem, který působí nepřírodně a strojeně. Je pro ně velkým problémem vyjádřit i zármutek.

Náznak rozladění či znechucení nejsou postižení u druhých schopni poznat. Když druhý člověk dá svým emocím volný průchod, jsou velmi zmatení a nevědí co se stalo. (Howlin, 1997) Dalším problémem u lidí s Aspergerovým syndromem je neschopnost pracovat s očním kontaktem. „*Nevědí si rady v okamžicích, kdy potřebují zdůraznit klíčovou část promluvy, zahajující hovor, dávají najevo zájem nebo chválí, potřebují něco objasnit, doplnit řeč těla, nebo ukončit promluvu.*“ (Attwood, 2005, s.56)

Oční kontakt těchto jedinců je nedostatečný. Velkým problémem je soustředění se na hovor i na oční kontakt zároveň. Nedokážou tyto činnosti odpovídajícím způsobem skloubit. Očním kontaktem lze vyčíst spousta emocí, což však lidé s Aspergerovým syndromem nechápou. Některým jedincům se podaří oční kontakt nacvičit a vědí, jak ho mají používat.

2.2.2 Komunikace

Klíčovým faktorem pro rozvoj člověka je úroveň jazyka. U většiny lidí s Aspergerovým syndromem dochází k vývoji řeči později, avšak ve věku pěti let mluví ve většině případů plynule. Projev v dospělosti u nich nebývá plynulý a přirozený, přičemž problém bývá v pragmatických a prozodických aspektech. „Lidé s Aspergerovým syndromem mají problémy s používáním řeči v odpovídajícím kontextu.“ (Attwood, 2005, s.68)

Porušování kulturních a společenských norem, či zahajování konverzace nesouvisejícím odkazem, je pro komunikaci s lidmi s Aspergerovým syndromem velmi typické. Většinou se nezajímají o to, co jejich proslovu říká posluchač, netuší ani jak mají naložit s poznámkami, pocity a znalostmi druhé osoby.

Interpretování jakéhokoli sdělení doslovným způsobem je také jedna z obtíží, která je spojena se špatným chápáním jazyka. Doslovné chápání někdy způsobí, že reakce lidí se syndromem vypadají jako nezdvořilé. Nesouvisející poznámky jsou dalším neobvyklým rysem komunikace. Působí to dojmem, že říkají první myšlenku, která je napadne, aniž by nad tím přemýšleli. „*Jednou z velmi nepříjemných tendencí je přerušování druhých v průběhu hovoru. Nedokáží totiž odhadnout, kdy přijde vhodná chvíle, aby začali mluvit.*“ (Attwood, 2005, s.70)

Většinou při rozhovoru měníme tón hlasu i hlasitost řeči, avšak přednes lidí s Aspergerovým syndromem je velmi mechanický. Stává se, že hovoří monotónním hlasem a chybí jim přirozená práce s melodií. Lidé s Aspergerovým syndromem se zaslouhují o originalitu ve vytváření nových slov či novotvarů. „*Nechávají se velmi ovlivňovat zvuky, takže snadno vznikají slova jako „cvank“ pro magnet.*“ (Attwoot, 2005, str.81) Některé významy slov jsou pro lidi s Aspergerovým syndromem podnětem k smíchu, což jim připadá vtipné, avšak pro okolí to bývá nesrozumitelné.

Jeden velmi závažný deficit je společný všem těmto postiženým, bez ohledu na úroveň lingvistických funkcí. Nedostatkem myslíme nedostatek reciprocity. Nejsou schopni naslouchat druhým nebo nezávazně vést konverzaci. Pro mnoho občanů s Aspergerovým syndromem je to velká překážka, jelikož někteří přímo zoufale touží být dobře přijímaní společností. (Howlin, 1997)

„*Stephen, mladý muž s vynikajícími jazykovými dovednostmi, vyvolává dlouhé diskuse o potencionálním nebezpečí pod průlivem La Manche, kdykoliv se mu naskytne příležitost. Tímto způsobem už pokazil mnohá rodinná setkání či výlety.*“ (Howlin, 1997, s.54)

2.2.3 Obsedantní chování a rituály

„*Charakteristický, ale velmi zjednodušený pohled na rituální chování lidí s Aspergerovým syndromem tvrdí, že postižení rovnají mince, či kostičky do dlouhých řad, hází věci za topení nebo za křesla, sbírají mince, listy nebo uzávěry od lahví*“ (Howlin, 1997, s.109)

Příčiny rituálních projevů jsou velmi složité. Mohou totiž pro některé jedince být jedinou možností, jak ovládat svůj strach a úzkost. Důležitou roli hraje vývojový stupeň, kterého je člověk s Aspergerovým syndromem schopen dosáhnout v oblasti sociálních vztahů, komunikace a kognitivních funkcí. Má velký vliv na rozvoj nutkavého chování v pozdějším věku. Čím prázdnější je život jedince, tím více převažuje obsedantní chování.

Lidi s Aspergerovým syndromem mají prohloubené zájmy o určitou oblast nebo činnost. Je pro ně prioritní i v konverzacích s druhými a využijí každou příležitost, kdy se dá o tématu bavit. Častou zálibou bývá sběratelství a nejoblíbenějšími oblastmi jsou doprava, elektronika, případně věda. Jedinec se dokáže dopracovat k velmi podrobným znalostem. Pečlivě si vyhledává veškeré informace a klade doplňující otázky, aby se o daném tématu dozvěděl co nejvíce. Záliby se často stávají obsesí. Obsese tohoto typu u druhých lidí vyvolává nudu, či dokonce rozladění a vztek.

Nutkové zájmy mají na ostatní většinou nepříjemný vliv, některé však mohou obtěžovat přímo. Například, když druhá osoba použije nesprávné pojmenování, je jedinec s Aspergerovým syndromem schopný hodiny vysvětlovat, proč je jeho název špatný. Pedantické chování je velmi obtěžující. (Adamus, Vančová, Löffl, 2017)

Nechuť ke změnám je jedna z dalších problémových oblastí. S věkem se někteří jedinci naučí částečně změny respektovat, ale některé stále zásadně odmítají. To obzvláště ty, které se týkají prostředí, ve kterém žijí. Změny mohou vyvolat u jedince stres a úzkost.

2.3 Pomoc s triádou problémů

2.3.1 Pomoc se zlepšením sociálního chování

Život lidí s Aspergerovým syndromem je možné zlepšit. Dá se udělat velmi mnoho pro minimalizaci obtíží v oblasti sociálního porozumění. Znamená to především prevenci sekundárních problémů. *„Nejdůležitější komponentou intervenčního programu v sociální oblasti je potřeba vytvořit jasná, jednoduchá a stručná pravidla toho, co je a co není přijatelné.“* (Howlin, 2005, s.87)

Pravidla je nutné začít uplatňovat v co nejučtější věku. U lidí se syndromem chybí vrozený smysl, který jim napomáhá rozeznat nepsaná společenská pravidla. Je tedy třeba jim napomáhat, aby si osvojili vzorec chování, který se stane nedílnou součástí repertoáru sociálního chování i v dospělém věku.

Základní problém při snaze formulovat sociální pravidla je ten, že sociální integrace se žádnými jasnými pravidly neřídí. Je nutné jedince s Aspergerovým syndromem specificky vést, aby pochopil kdy, jak často a jakým způsobem má určitou činnost provádět, tak aby byla společensky přijatelná.

Co se týká společenské konverzace, je téměř bez šance vysvětlit lidem s Aspergerovým syndromem, kdy je vhodné s někým zahájit konverzaci nebo jaká témata lze probírat. Uvědomit si trapnost situace totiž působí jedincům velké problémy. Je třeba lidem se syndromem pomoci, aby nemluvili příliš hlasitě a také aby jejich poznámky neslyšelo celé okolí. Zásadním pravidlem je také to, že pokud se objeví jakýkoliv problém, není třeba okamžitě vysvětlovat proč dané téma není vhodné, jelikož jedinec se bude dožadovat vysvětlení a dojde pravděpodobně i k hlasitému hájení práva pokračovat. Účinnější bývá jasný signál, že je nutno rozhovor ukončit a vysvětlování si nechat na dobu, kdy krize pomine. U Aspergerova syndromu

je velmi narušena intuice, která vede k poznání, kdo je a kdo není přítel. Vnímání přátelství je často založeno na povrchních a zavádějících faktorech. Avšak naučit někoho, aby poznal opravdové přátelství, je téměř nesplnitelný cíl.

Jedním s dalších problémů u lidí s Aspergerovým syndromem je jejich touha mít přátele tak velká, že aby si přátelství udrželi, chtějí vyhovět v jakékoliv oblasti. Odmítnutí je pro ně nezdořilé a hrubé. Důležitým úkolem je pomoci pochopit to, že říkat NE je v pořádku, obzvláště v situacích, kdy si jsou vědomi, že by je splnění požadavků uvedlo do problémů. Skupinový nácvik dovedností je ověřená strategie, která může zlepšit sociální uvědomění. Důraz je kladen na rozvoj schopností vyrovnávat se se stresem a úzkostí při různých situacích.

2.3.2 Pomoc s komunikací

Obtíže spojené s komunikací u lidí s Aspergerovým syndromem mohou přetrvávat až do dospělosti, existuje však mnoho strategií, které lze použít pro rozvoj komunikace dospělých. Vhodná pomoc pro ně může být životně důležitá.

Hlavním problémem je schopnost hovořit o pocitech, emocích nebo dokonce o bolesti. „*U dětí mezi čtyřmi a devíti lety stačilo pouze několik lekcí, aby porozuměly výrazům popisujícím mentální stav jiných lidí.*“ (Howlin, 2005, s.62) Lze tedy počítat s tím, že specializovaná péče v oblasti sociálních vztahů a komunikace může přinést trvalé zlepšení. Využívají se například obrázky, zvukové nahrávky a videa pro pochopení emocionálních stavů.

Dalším problémem u lidí s Aspergerovým syndromem je repetitivní řeč. Je důležité si uvědomit, že repetitivní řeč může být pro jedince jeden ze zdrojů zaplnění volného času, který mu pomáhá i například zvládat úzkosti. Není tedy vhodné jedinci zakázat o daném tématu zcela mluvit, ale správné je najít alternativu ve společensky přijatelnějším tématu a vysvětlit, proč je vhodné snížit intenzitu repetitivní řeči.

2.3.3 Pomoc s obsedantně kompulzivní poruchou

„Práce s lidmi s Aspergerovým syndromem ukázala, že snaha zabránit rituálnímu či obsedantně kompulzivnímu chování nebo ho zakázat má často kontraproduktivní účinek, jelikož zbavení jediné činnosti, která jim přináší radost je může velmi rozrušit, nebo přivést do úzkosti.“ (Howlin, 2005, str. 118)

Účinnější je pokusit se chování postupně modifikovat tak, aby méně narušovalo život rodiny i jedince s Aspergerovým syndromem. Nejvhodnější strategií eliminace obsedantního chování je postupnost. Pro každého, kdo se snaží zbavit zlovyku, je proces náročný a často i zdlouhavý. Návyky u lidí s Aspergerovým syndromem jsou velice zakořeněné, obsesní chování je neovladatelné a úporné. Někdy je odpor k jakékoliv změně tak silný, že je třeba zvolit pevný a nekompromisní postup. Je dobré vytvořit určitá pravidla kdy, kde a jak dlouho bude dovoleno se určitou činností zabývat.

Cílem každého programu, který napравuje nutkavé chování, je najít a naučit jedince alternativní aktivity a zlepšit tak lidem s Aspergerovým syndromem kvalitu jejich života. (Howlin, 2005)

2.4 Diagnostika Aspergerova syndromu

Příznaků Aspergerova syndromu může být několik. Mezi nejčastější patří poruchy chování, organická porucha osobnosti, schizofrenie, obsedantně kompulzivní porucha, mentální retardace, sociální fobie, porucha s bludy a lehká mozková dysfunkce. (Thorová, 2006)

O příznacích Aspergerova syndromu není obeznámeno velké množství lidí, tudíž málokoho napadne, že by dítě měli odeslat na diagnostiku zabývající se Aspergerovým syndromem. Většina lidí má vrozenou schopnost porozumění, avšak pro autisty je interakce i těch nejjednodušších sociálních kontaktů děsivá a stresující. Mívají problém i při týmových sportech či hrách, vznikají tak velké potíže s integrací. (Howlin, 1997)

Diagnostika většinou začíná tak, že mají rodiče podezření na poruchu vývoje dítěte, které je anormální. Následuje návštěva u pediatra, s kterým se rodiče poradí a vysvětlí své znepokojení. Pokud pediatr potvrdí, že může jít o poruchu autistického spektra, navrhne další postup. Stanovení diagnózy Aspergerova syndromu může probíhat ve dvou fázích. Prvním bodem je vyplněný dotazník rodiči či učiteli dítěte u něhož panuje podezření na přítomnost Aspergerova syndromu. Druhým bodem je samotná diagnostika, kterou provádí klinický psycholog školený v oblasti diagnostiky vývojových poruch. Ten provádí rozhovor s dítětem a sepisuje všechny potřebné informace k získání diagnózy. Především se soustředí na aspekty související se sociálním chováním. Zde zkoumá, jaká je kvalita vztahu s druhými lidmi, jak se jedinec zmiňuje o rodině, kamarádech, jak udržuje oční kontakt. Lékař také pozoruje řeč těla jedince. Rodiče se pak vyjadřují k tomu, jak se dítě chová ve společnosti a podobně.

Dalším důležitým aspektem, na který se psycholog zaměřuje jsou jazykové dovednosti. Při diagnostice si odborník všimá, jak jedinec používá jazyk v dané situaci, pragmatických chyb, slovní zásoby, výběrů slov. Kognitivní funkce jsou jedním z velmi důležitých aspektů, přičemž je nutné vyhodnotit úroveň myšlení, paměti, učení či porozumění. Neméně důležitou oblastí jsou zájmy dítěte. Psycholog posuzuje zájmy dítěte a porovnává je se zájmy, které jsou pro děti jeho věku typické. Velmi důležitá je intenzita určité aktivity, jak se dítě na aktivitě podílí a také jak a čemu se dítě ve volném čase věnuje. (Attwood, 2007)

V nedávné době byly sestaveny škály určené rodičům a učitelům, které mají pomoci specifikovat příznaky dětí, u nichž panuje podezření na Aspergerův syndrom.

První z nich vznikla v Austrálii a druhá se zrodila ve Švédsku. Vycházejí z formálních diagnostických kritérií.

2.4.1 A.S. A. S – Australská škála Aspergerova syndromu

Jedná se o posuzovací dotazník, díky kterému je možné diagnostikovat Aspergerův syndrom i v České republice. Provádí se pomocí screeningové metody určené pro detekci Aspergerova syndromu u dětí mladšího školního věku. Dotazníky, které se vyplňují při diagnostice Aspergerova syndromu, mají za úkol zjistit chování a další projevy, které by mohly poukazovat na přítomnost syndromu u dětí v prvních letech školní docházky. V tomto věku je projev nejvýraznější. Každý výrok je hodnocen na bodové stupnici nula až tři, přičemž nulová hodnota znamená, že dítě se projevuje přiměřeně svému věku. (Thorová, 2006)

Dotazník je rozdělen do šesti kategorií, každá z nich se zabývá určitými dovednostmi jedince:

- A. Hodnotí se zde sociální a emocionální schopnost a dovednost jedince
- B. Prověřuje komunikační schopnosti
- C. Zaměřuje se na kognitivní schopnosti
- D. Zjišťuje specifické zájmy
- E. Kontroluje, zda má jedinec pohybové zájmy
- F. Zde se značí další proměnné příznaky Aspergerova syndromu

Pokud je na většinu otázek odpověď hodnocená více body, neznámá to automaticky, že má dítě Aspergerův syndrom. Výsledky slouží jako pádný důvod pro doporučení na diagnostické vyšetření, které je také druhou fází diagnostiky Aspergerova syndromu. Cílem následného vyšetření je stanovení diagnózy, které trvá přes jednu hodinu. Součástí vyšetření je posouzení specifických faktorů jazykových, sociálních, kognitivních a pohybových. Odborník zpravidla použije i několik psychologických testů, aby získal celkový obraz o dítěti. Nezbytná je také komunikace s rodiči, je nutné zjistit co nejvíce informací o vývoji dítěte od narození až po současnost. Další cenné informace poskytují učitelé či lékaři dítěte. Během vyšetření si klinický psycholog zaznamenává všechny poznatky o dítěti a na jejich základě dospěje k rozhodnutí. Vnímá jeho emoce a postoje k různým otázkám. Důležité jsou také jazykové dovednosti, jelikož děti s Aspergerovým syndromem mívají odlišný ton řeči, velmi si zakládají na přesné výslovnosti a mají bohatou slovní zásobu. Vnímá u dítěte však nejen komunikaci verbální, ale také neverbální. Posouzení závisí na porovnání s typickými zájmy dětí stejného věku. Je třeba důkladně vyšetřit pestrou škálu dovedností, aby mohla být diagnóza určena přesně. (Attwood, 2007)

„Diagnóza bývá průměrně stanovena v osmi letech, ovšem rozmezí je široké a pohybuje se od raného dětství až do dospělosti.“ (Attwood, 2005, s. 28)

K diagnóze lze dospět několika cestami:

A. Diagnóza autismu v raném dětství

U velké části dětí, kterým je klasifikován Aspergerův syndrom již v raném dětství, dochází k významnému zlepšování komunikačních schopností. Zlepšení může být náhlé a nečekané. Většinou k němu dochází krátce před dovršením pěti let.

B. Příznaky projevující se v první třídě

Vývoj některých dětí nemusí být nápadný. Rodiče či odborníci ani nemusejí mít podezření, že by dítě mohlo mít Aspergerův syndrom, avšak při začátku školy jsou již patrné rozdíly mezi vrstevníky a jedincem s Aspergerovým syndromem. Právě zde si může učitel všimnout, že je dítě odlišné. Že nesprávně chápe pravidla společenského chování, představitivost neodpovídá normě, nebo je hluboce pohlcen zájmem o specifickou oblast. Často tyto projevy pedagogové nepovažují za nic vážného, pouze si myslí, že dítě je tak trochu zvláštní. (Attwood, 2005)

C. Atypické příznaky jiné poruchy

Stává se, že raný vývoj dítěte, jeho dovedností a schopností, není považován za zcela normální a z vyšetření vyplyne určitá porucha. Například dítě s opožděným řečovým vývojem začne navštěvovat logopedii a při pečlivějším zvážení jeho kognitivních a sociálních schopností se ukáže, že se nejedná jen o poruchu řeči, ale může být přítomný i Aspergerův syndrom. Zkušenosti psychologů hovoří, že některé děti mají dvě diagnózy, avšak rodiče musejí často čekat dlouhé roky, než je druhá diagnóza zjištěna.

D. Příbuzný s diagnózou Aspergerova syndromu

Často se stává, že rodina po odhalení podrobných informací o tomto syndromu zjistí, že tato porucha se již vyskytla v několika předešlých generacích rodinné linie.

E. Druhotná psychická porucha

Jedinec se z důvodu nepochopení může dostat do stavu deprese. Dospívající se stahují do vlastního světa, ztrácejí zájem o kontakt s druhými a mohou začít zanedbávat i svou hygienu. V těchto případech není výjimečné podezření, že se u nich začíná rozvíjet schizofrenie. „*Všechny tyto aspekty nakonec dovedou dospívajícího do ordinace psychologa nebo psychiatra, a ti si obvykle uvědomí, že deprese je druhotný důsledek Aspergerova syndromu.*“ (Attwood, 2005, str. 31)

F. Reziduální Aspergerův syndrom v dospělosti

S rostoucím povědomím o Aspergerovu syndromu přicházejí na vyšetření i dospělí. Mohou to být příbuzní člověka s diagnózou syndromu, kteří v příznacích jedince poznávají vlastní příznaky z dětství. Jiní si o syndromu přečtou informace v literatuře, časopisech či na internetu. Cenným zdrojem informací pro diagnostiku bývají rodiče jedince, či důraz na chování a rozvoj schopností v dětství. (Attwood, 2005)

Dosud bylo tedy zjištěno šest cest, jimž je možné diagnostikovat Aspergerův syndrom bez ohledu na to, jestli je jedinec dospělý nebo dítě.

3 PARTNERSKÉ VZTAHY LIDÍ S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM

Jedinci s Aspergerovým syndromem si od dětství vystačí sami a někdy přichází až nechuť navazovat sociální a tělesný kontakt s druhými lidmi. Druhé lidi může jejich chování přivádět do rozpaků. Oproti vrstevníkům se první milostné a sexuální vztahu objevují o dost později. Dávají přednost kamarádským vztahům, se kterými sdílí zájmy. Přátelé si nevybírání jen mezi vrstevníky. Pokud se rozvine zamilovanost, stává se, že z druhé strany není opětována. Neopětované lásky jsou součástí našeho života, avšak jedinci s Aspergerovým syndromem takové situace prožívají zcela odlišně. Obvykle jsou si naprosto jistí, že je láska opětována. Signály, které naznačují opak však nevnímají. Do vztahu vstupují většinou s jedinci, se kterými je pojí určitý koníček. Lidé s Aspergerovým syndromem mohou protějšky imponovat svou oddaností, upřímností nebo intelektem. Může však dojít k nesouladu mezi partnery z důvodu odlišného chování a chápání, ve vyjadřování náklonosti, či ve zvláštностech tělesného kontaktu. *„Jeden muž si stěžoval, že manželka, která má Aspergerův syndrom je vůči němu chladná a citově vzdálená. Měl pocit, že když jí objímá, stejně dobře by k sobě mohl přivinout dřevěné prkno“* (Attwood, 2006. Str. 164)

Při výběru protějšku u nich hrají velkou roli smyslové vjemy. Kromě vzhledu jsou i dost více vnímavý na vůni, barvu hlasu či hebkost kůže. Dost lidí s Aspergerovým syndromem jsou také genderově nevyhranění. Nedělají tedy rozdíly ale ve volbě partnera dle pohlaví, ani v genderových rolích. Nedodržují stereotypy.

Jedním z častých zdrojů konfliktů ve vztahu lidí s Aspergerovým syndromem bývají záliby. Nejdříve se partneři vzájemně respektují, či dokonce podporují. Časem je však začnou obtěžovat, zvláště pokud je potřeba, aby se věnovali také dalším činnostem. Zcela pochopitelně je nevhodné, aby jeden z páru obstarával celou domácnost, a druhý se věnoval jen své zálibě. Zde přichází nutnost kompromisu a pochopení obou stran.

Někteří jedinci s Aspergerovým syndromem si nedokáží vztah v páru ani představit. Jednou z možností, jak se vyhybat tělesné a citové blízkosti, případně smutku z neúspěšného vztahu, je svobodný život. Někteří si tento svobodný život vybírají dobrovolně. *„Rozhodla jsem se, že budu žít sama, protože se tak vyhnu řadě složitých a náročných sociálních situací, které jinak špatně zvládám. Pro spoustu autistických lidí je tělesná blízkost stejně náročná jako pronikání do základů sociálního chování.“* (Attwood, 2006, str. 165)

Když se objeví praktické problémy, bývá velmi prospěšná nevtíravá pomoc ze strany rodiny. Problémy většinou vznikají kvůli obsedantnímu chování, špatnému porozumění a slabé emocionální vazbě. (Howlin, 2005)

3.1 Řešení problémů týkající se vztahů

Navzdory problémům, kterým musí lidé s Aspergerovým syndromem čelit, jsou schopni vytvořit si určité strategie, jak dané problémy zvládnout. Tyto strategie se však většinou zakládají na vyhýbání se problémům, místo snahy tyto problémy řešit. Důležitým faktorem, jak se vyhnout pocitům osamělosti a odmítnutí je snaha co nejvíce rozvíjet sociální kontakty. Většinou se touha po vážné známosti sníží, pokud mají lidé s Aspergerovým syndromem kolem sebe dostatek jiných kontaktů a také možnosti, jak zajímavě vyplnit svůj volný čas. Svépomocné skupiny či organizace mohou napomáhat k setkávání se s lidmi s podobnými zájmy.

Dalším potencionálním řešením problémů je edukace v sexuální výchově. Sexuální výchova je u mnohých často přehlížena. Většinou se dozvídají informace od svých vrstevníků, mnozí se však do dospívání nedozví nic. Vzhledem k nedostatkům v oblasti sociálních vztahů je sexuální výchova velmi důležitá. *„Metody a pomůcky používané pro zdravé lidi nejsou pro dospívající aspergery vhodné. Mnohé matky by mohly vyprávět, jak jejich ratolest hlasitě opakovala celé pasáže ze sexuální výchovy v přeplněném autobuse.“* (Howlin, 2005, str. 254)

U lidí s Aspergerovým syndromem, kteří na sobě nedávají na první pohled svůj problém se sociálním chováním znát, je všeobecně zvýšené riziko sexuálního zneužívání. Je důležité jedince poučit v nácviku říkat „Ne“ špatným návrhům. (Howlin, 2005)

PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je vypracování sady doporučení pro navazování partnerských vztahů.

Dílčí cíle:

1. Vypracování kazuistiky respondentů
2. Provedení strukturovaného rozhovoru s respondenty
3. Shrnutí a identifikace problémů v navazování partnerských vztahů u respondentů

4.2 Druh a metody výzkumu

Pro získání dat do bakalářské práce byl vybrán kvalitativní výzkum. Hlavní použité metody pro toto získávání jsou kazuistika, pozorování a dotazování. V rámci kazuistiky byla dále použita metoda deskripce. Dotazování probíhalo ve více formách. Především pomocí strukturovaných rozhovorů přes platformu Skype. Dále poté nestrukturovanou elektronickou formou. Pro vytvoření výsledné sady doporučení byly použity výzkumné metody analýzy a syntézy.

Níže jsou v krátkosti popsány jednotlivé výzkumné metody podle Lorence (2013), Gavory (2000) a Pelikána (2011) použité v této bakalářské práci.

4.2.1 Kazuistika

Kazuistika nebo také případová studie je výzkumná metoda, která má za cíl popsání a zpracování konkrétního případu z běžného života. Nejčastěji jsou při ní využívány další vědecké metody, které jsou pozorování a deskripce. Metoda pozorování se zaměřuje na záměrné a systematické vnímání objektů a jevů z vnějšího světa. Metoda deskripce se poté zaměřuje na popsání dříve sledovaných vybraných objektů zájmu a jevů s tím spojených

4.2.2 Dotazování

Dotazování je metodou pro získávání informací například pomocí strukturované sady otázek nebo méně či více strukturovaného rozhovoru. Forem dotazování existuje několik. Jsou to například dotazování ústní (rozhovor), písemné, elektronické nebo telefonické. Důležité je také prostředí pro dotazování, které musí být tiché, poklidné a nejlépe izolované od jiného dění.

4.2.3 Analýza

Je procesem myšlenkovitého rozebrání zkoumaného objektu nebo jevu a pomáhá tak odhalit jejich vlastnosti a poznatky o nich. Analýza je jednou ze základních metod kvalitativního výzkumu.

4.2.4 Syntéza

Metoda syntézy se snaží propojit analýzou získané informace do jednoho celku a zjistit tím potřebné souvislosti k získání nových poznatků.

4.3 Výběr jedinců pro případové studie

Pro případové studie byli vybráni tři respondenti, kteří mají diagnostikovanou poruchu Autistického spektra. Výběr probíhal především na Facebookové skupině s názvem Aspíci se nudí již od roku 2020.

5 PŘÍPADOVÁ STUDIE JURAJ

5.1 Kazuistika

Juraj je čtyřiceti dvou letý invalidní důchodce s Aspergerovým syndromem. Juraj vyrůstal jen s matkou a bratrem v Bratislavě. Jako malý byl introvert, nezajímal se jak zapadnout do společnosti, ani se o žádné sporty. Jeho jediným zájmem byli knihy. Největším koníčkem pro něj bylo studování slovníku pojmů v antice. Měl přehled o celém rodokmenu řeckých a římských bohů. Na prvním stupni základní školy byl šikanován spolužáky za jeho neobvyklé chování a přehnaný zájem o knihy. Šikana probíhala až do druhého stupně základní školy, kdy mu zemřel otec a Juraj si uvědomil, že již nechce být terčem posměchu. Na začátku šesté třídy přestoupil na katolický gympl. Aby zapadl do kolektivu a mohl se ve vědomostech o fotbale rovnat spolužákům, vypisoval si z novin všechna jména hráčů, jejich týmy a postupně se všechny naučil. Vše probíhalo bez problémů, Juraj měl ve škole dost kamarádů, rozvíjel svoje zájmy o sport a techniku.

Poté přišel nástup na Vysokou školu ekonomickou v Praze, musel se poprvé odstěhovat z Bratislavy a také začít žít sám, bez matky. Velice náročnou situaci nepomohl ani fakt, že Juraje ostatní spolužáci nazývali autistou a podivínem. Sám o poruše autistického spektra neměl do té doby ani ponětí. Jeden ze spolužáků na Vysoké škole ekonomické poradil Jurajovi, že by měl podstoupit určitá vyšetření k tomu, aby zjistil, zda je zdravý a netrpí žádnou poruchou. Juraj se tedy dozvěděl o své přítomnosti Aspergerova syndromu až ve dvaceti letech. Vystudoval inženýrský titul na Vysoké škole ekonomické, kde zůstal pracovat jako učitel marketingu a podnikové ekonomiky. U učení však nezůstal, jelikož byl příliš benevolentní. Začal pracovat na analýzách akciových tržích a také s akciemi obchodovat. V době své práce se potkával s velmi zajímavými lidmi, avšak byl pro něj vždy velký problém jim dokonale porozumět. Nikdy například nepotkal žádnou ženu, se kterou by měl stabilní, vážný vztah. Vztahy jsou pro Juraje velké téma, jelikož se o ženy velmi zajímá, ale realitou je, že ženy bohužel nemají velký zájem o něj. Poslední léta se Jurajovi nevede dobře po zdravotní stránce, musel tedy zanechat většiny pracovních aktivit a nastoupil do invalidního důchodu.

5.2 Rozhovor

1. Co ty a vztahy, měl jsi nějaký?

„Ano, měl jsem několik vztahů. Můj poslední vztah se odehrál někdy kolem roku 2011. To jsem měl naposledy přítelkyni. Nikdy ale nedošlo k něčemu vážnému. Vztah netrval déle než tři měsíce.“

2. Proč tvoje vztahy skončili?

„Těch důvodů je hodně. Jedné se nelíbilo, že jsem hodně hubený. Prý jsem jí nevzrušoval a vzbuzoval v ní nekonečnou lítost. Pak mi přiznala, že je live chat modelka a že jí živý tři milenci. Já pak odjel na dovolenou a jeden z jejich milenců si jí nastěhoval do Itálie. Po čase jsem zjistil, že s tím Italem má tři děti.“

3. Čím si chyboval ve vztahu?

„Největší problém ve mně je, že neumím rozkódovat dvojsmysly. Nevyznám se v tom. A hlavní problém je, že z určitých důvěrných důvodů nemůžu mít sex. To je hodně velký problém, sex je ve vztahu podle mě tak 80% úspěšnosti a semnou ho mít nemohou. Proto mi i psycholog doporučoval zaměřit se na ženy, které nejsou tak moc sexuálně náruživé.“

4. Co myslíš, že je důležité k udržení stabilního vztahu?

„Bývalé holky se hodně urážely, nebyly upřímné. Já nemám rád překvapení, mám rád, když jsou věci plánované tak abych se mohl vyhnout překvapení. Jo a taky potřebuji, aby holka byla otevřená a pravdomluvná.“

5. Myslíš, že lidi s Aspergerovým syndromem mají problém se seznámit? A popřípadě proč?

„Ano mají problém se seznámit, protože lidé, co nemají Aspergerův syndrom jim nerozumí a oni jim. Lidé bez syndromu jistých věkových kategorií očekávají, že lidi kolem nich znají běžné vzorce chování, očekávají jisté vzorce chování, a mají vysněný ideál. Třeba u jedné ženy se v mém světě nachází vše, co jsi ona vysnila, ale nepochopila mě a bez důvodně se urazila. Takže to dále nepokračovalo a vymazala si mě i na Facebooku. Urazila se za mojím prý nevhodnou poznámku o její postavě. Já jsem jí však jen řekl, že její prsa jsou nesouměrné k její hubené postavě, což je vlastně lichotka, ne urážka.“

6. Jaký je rozdíl ve vztahu u lidí s Aspergerovým syndromem a u lidí, které Aspergerův syndrom nemají?

„Vy, co nemáte Aspergerův syndrom můžete mít vztahy normální. My ne, my si hledáme partnery třeba několik let. Je pro nás důležité si zvolit toho pravého. U hodně Aspergerů je totiž ta psychika dost na hraně, takže kdyby si vybrali někoho, kdo jim zlomí srdce, nemuseli by to zvládnout.“

7. Kde se většinou se ženami seznamuješ?

„Jen na dovolených u moře, tam jsem totiž bez počítače a nefunguji jako jeskyní muž. Na dovolené je totiž vlhký vzduch, který by mohl poškodit notebook, takže ho sebou nikdy neberu. Ale neseznamuji se s nimi zásadně u bazénu, tam bych byl bez šance. Jenom jedna mladá Italka mi řekla, že bude nahoře bez, pokud i já, což jsem nechápal. Lov žen začíná už od nástupu do hotelu, na batohu mají totiž napsané jméno. Takže když přijede někdo nový, hned si všimnu, jestli jsou tam ženy s rodiči, s přítelem, nebo jsou to dvě čtyřicetileté kamarádky. Manažer hotelu mě naučil, že pro ně mám prý zařídit welcome drink, nebo jim povím o dané lokalitě více než jejich delegát, nebo jim poradit kam zajít do restaurace. Hezké a zajímavé holky označuji třeba 19 – B. To je číslo jejich pokoje. Když jsem o nich zjistil dostatek informací uměl jsem jim i zalichotit, když šly kolem, třeba že vypadají o deset let méně.“

8. Zkoušel si někdy navštívit nějakou seznamku?

„Ne. Nikdy mě to nenapadlo. Možná bych to zkusit mohl.“

9. Dokážeš bez problému konverzovat se ženami?

„Je to věc důvěry, jestli se stydím nebo ne. Většinou ženu sám neoslovím. Nevím, co jí říkat. Jednou jsem byl jako součást party v nějakém prestižním klubu v Praze v Duplexu s velice dobrým kámošem, který chtěl abych se naučil komunikovat se ženami. Tak mi jednu zavolal a snažil se nás seznámit. Bylo to hodně trapné. Záleží taky na věku, vzhledu a jiných vlastnostech dotyčné osoby. Například pěknou holku se bojím oslovit více než škaredou.“

10. Víš, na jaké téma je správné se bavit se ženami? Popřípadě jaké?

„Jo, s některými téma jídlo, s jinými co studují, nebo téma brigády. Když jsem ještě dělal hodně kapitálové trhy, tak je peníze dost zajímavé. Jedna, s kterou si teď píšu je zajímavá, protože dělá s módou a o té ještě nic nevím. Často mě zajímá, co ty holky dělají.“

11. Víš, jaké téma s ženami je tabu? Popřípadě jaké?

„Tabu je, ptát se ženy na váhu.“

12. Chápeš ženské chování?

„Třeba když jsem se seznámil s jednou tenistkou a ptal se ji, jestli mi neukáže, kde jsou WC, že se tu nevyznám, tak mi nabídla, že tam může jít i se mnou, pokud chci. Já byl šokovaný a řekl jsem, že to by asi bylo společensky nevhodné. Nic lepšího mě nenapadlo. Vůbec netuším, proč mě to nabídla. Možná chtěla jen být slušná a ukázat mi kde jsou abych nebloudil? Anebo taky možná chtěla jít semnou. Vypadalo, že jí trochu moje odpověď urazila. Kdybych uměl rozkódovat ty situace tak by vše bylo hezčí a třeba bych proto uvítal, kdybych měl něco jako univerzální asistentku, která by se prostě všeho aktivně účastnila. To by bylo asi nejsnadnější řešení.“

5.3 Shrnutí

S Jurajem je autorka bakalářské práce v kontaktu již od října roku 2020. U Respondenta bylo zpozorováno mnoho problémů v navazování komunikace. Jeho hlavním problémem je odbíhání od tématu k tématu, velmi často skáče do řeči. Rozhovor s ním bylo velmi náročné zformulovat tak, aby otázkám rozuměl a dokázal na ně odpovědět. Má také nevhodné otázky, které se nesluší pokládat lidem, ke kterým nemá blízký vztah. Jako další problém je třeba uvést negativní myšlení a domýšlení si odpovědí na předem položené dotazy. I přes všechny negativa je Juraj velice inteligentní a dokáže některé své nedostatky v komunikaci reflektovat a následně se jim snaží vyhýbat.

6 PŘÍPADOVÁ STUDIE ZDENĚK

6.1 Kazuistika

Zdeněk je třiceti pěti letý občanský aktivista. Jeho rodiče se rozvedli, když Zdeňkovi bylo deset let. Rozvod neprobíhal příliš hladce a Zdeněk jej prožíval velmi negativně, přičemž do dnes má na období rozvodu nehezke vzpomínky. Již od malička byl jedinec vylučován z kolektivu, měl jiné záliby než většina vrstevníků. Na základní škole byl šikanován spolužáky právě za jeho odlišné chování. Nikdy do kolektivu příliš nezapadal a nevěděl, jak se má k vrstevníkům chovat.

Sociální distanc a šikana pokračovaly i na střední škole, kde byl jeho stav tak špatný, že začal z důvodu psychických problémů užívat tvrdé drogy a několikrát se pokusil o sebevraždu. Nepřispěl ani jeho vztah s otcem, který neměl o syna žádný zájem a Zdeňkovi neustále předhazoval jeho jinakost. Drogy užíval dva roky, bylo to pro něj velmi náročné období, do kterého se již nechce nikdy znovu dostat. Jeho psychický stav se však ani po abstinenci tvrdých drog nezlepšoval, rozhodl se tedy navštívit odborníka, který mu diagnostikoval Aspergerův syndrom a bipolární poruchu. Jeho periodické změny nálad trvají do dnes, ale dnes už ví, že po depresi vždy přijde mánie, která je pro něj euforická. Po diagnostikování Aspergerova syndromu se mu velmi ulevilo, jelikož spousta zvláštních věcí, co dříve dělal, měla najednou smysl. Zdeněk má jeden specifický problém, kterým je nesnášenlivost fyzického kontaktu s druhými lidmi, což je pro něj velmi problematické, zvláště při navazování partnerských vztahů. Nyní žije Zdeněk relativně spokojeným životem, pracuje jako operátor výroby, jeho hlavním cílem je najít si partnerku a začít budovat rodinný život.

6.2 Rozhovor

1. Co ty a vztahy, měl jsi nějaký?

„Ano, měl jsem čtyři vztah, většinou trvali něco kolem půl roku.“

2. Proč tvoje vztahy skončily?

„První vztah skončil, jelikož mi bylo teprve šestnáct let a bývalá přítelkyně semnou chtěla trávit neustále čas, já byl puberták a chtěl jsem popíjet s kamarády. V té době mi vadilo, že semnou byla pořád, tak jsem to ukončil. Druhý vztah byl o osm let později, ten ukončila ta slečna, podvedla mě a chtěla být s někým jiným. Nyní se spolu bavíme a partnery střídá pořád, řekněme, že je trochu děvka. Třetí vztah byl na dálku, mezi námi bylo 90 kilometrů. Neměl jsem v tu dobu auto a nemělo to cenu. Zůstali jsme nějakou dobu kamarádi, ale nyní se spolu už nebavíme. Poslední vztah byl s autistkou, která je také na spektru a ona má ADHD a nevydrželi jsme to spolu. Bylo to hodně psychicky náročné. Mezi vztahy jsem měl asi tři víkendové románky, ale to jen z toho důvodu, protože jsem byl opilý a když jsem opilý, tak mi doteky nevadí. Takže testosteron zavládl a měl jsem tři románky.“

3. Čím si chyboval ve vztahu?

„Chyba byla v tom, že jsem vizionář a idealista. Jsem věrný člověk, a to samé jsem očekával i po ostatních. Stávala se mi klasická věc, jako každému s aspergerem, myslel jsem si, že co se honí v hlavě mě, to se honí i ostatním a tím pádem jsem narazil na své vlastní limity. Oni toho ale nebyly schopné. Vždy sem chtěl někoho originálního, ale nedával jsem nikomu pro originalitu prostor. Jsem prostě trochu Magor.“

4. Co myslíš, že je důležité k udržení stabilního vztahu?

„Hlavní požadavek, který musí být pro stabilní vztah je, že spolu musí chtít být, když nechtějí, tak to nikdy nemůže fungovat. Já právě protože jsem Autista a mám to vše trošku jinak, tak jsem každý pár, který je spolu dlouhodobě vyslechl. Ve směs všichni se shodli na tom, že pokavad' spolu mají být celý život, musí si být navzájem nejlepšími přáteli. Musí se ale i sexuálně přitahovat, protože ten je ve vztahu velmi důležitý. Když ale nechtějí, tak to nepůjde. Mám kolem sebe přátele, které chtějí lásku, ale nic pro to nedělají. Nedělají žádné ústupky a furt si myslí, že jim to spadne z nebes. Je to taky výběr partnera, kterou hraje velkou roli. Každý je jiný a je důležité si sednout. Nemůže jeden chtít klidný život a druhý Itálii, to pak nejde a moc dlouho spolu nevydrží. Je to věc, který v dnešní době nerozumím. Když se kouknu na lidi kolem sebe,

tak vidím, jak lidi jsou nejdřív hrozně zamilovaní a pak, když se něco pokazí začne obrovská nenávisť. Říká se, že hladina mezi láskou a nenávisť na život a na smrt je velice tenká. Ale já tuhle změnu stavu nikdy nepochopím. Když se do někoho zamiluju, tak nemůže přijít rychlá změna stavu.“

5. Myslíš, že lidi s AS mají problém se seznámit? A proč?

„Ano, mají problém. Z toho důvodu, že každý má sociální vazbu jinde. Většinou se moc nezajímají ostatní. Mají vyhraněný zájmy. Navíc spousta lidí s Aspergerovým syndromem jsou zajetý v jedné koleji a je pro ně těžké vykolejit a zařadit druhého do života. Taky dost často čekají na toho pravého, ale je taky možné, že se nikdy nedočkají. Nebo pak poznají, že vztah není to, co oni chtějí. Je to dost náročné. Největší problém je jejich asociálnost a divné životní návyky. Které má každý asperger.“

6. Jaký je rozdíl ve vztahu u lidí s Aspergerovým syndromem a u lidí, které Aspergerův syndrom nemají?

„Tak když je člověk asperger, asi potřebuje trochu jiné zacházení, byť třeba z pohledu situace jako jsou meltdowny. Na to člověk potřebuje někoho chápavého a tolerantního. Zároveň s tím se váže i třeba to, že hodně autůku nechápe moc ironii. Navíc třeba moje expřítelkyně moc nedokázaly pochopit, že občas potřebuju být sám. Třeba týden až dva v roce. Chovala se občas jako závislá pipina. Celkově ani jedna nemohla zvyknout na můj styl života. Takže třeba když jsem ráno šel dělat přednášku pro klub důchodců a historii naší městské části a po příchodu domů jsem si vzal sáňky a šel jsem se sousedem na „smrták“ sjíždět rekordy. Co úplně dodnes nechápu na vztazích a lidech je jedna věc, kolik lidí vyprávělo o těch svých love-story a každý říkal, jak ji/jeho miluje nade vše. A při prvním posláním pryč to byla okamžitě nenávisť a já nechápu tu náhlou změnu stavu z love-story na nenávisť versus ty silný love řeči. Já v sobě to základní vnímání nemám. Tím pádem mi nezbylo nic jiného, než pozorovat okolí a najít v tom nějakou logickou souvislost či klíč. A v tu chvíli jsem zjistil, že lidi buď lhali mě, nebo lžou sobě anebo obojí. Teď mě ještě napadlo, abych úplně odpověděl. Já, když jsem se poprvé zamiloval, tak mě zajímalo, co v těle vytváří lásku. Doslova jsem se do toho zasekl a ukecal jsem pár lidí na fakultě molekulární makrobiologie a genetiky. Zjistil jsem, že lásku vytváří imunitní systém a MHC antigeny. Hrozně zajímavé, jak je příroda chytrá a jak uměle nás vlastně šlechtí. Bylo mi vysvětleno, že láska vzniká tak, že se setkají co nejvíce protichůdný imunitní systémy, a to kvůli tomu, že potomek je následně imunitně stejně silný jako rodiče. Takže když jsem si uvědomil, že lásku máme vlastně napsanou ve svém DNA.“

7. Kde se většinou se ženami seznamuješ?

„To je hrozně random. Třeba k jedné přítelkyni jsem přišel za hřbitovem, k předchozí na zastávce autobusu, ale když bych měl tohle hodit do nějakého globálu, tak asi v exteriéru a nejčastěji v přírodě nebo její blízkosti Chodím do přírody často, nedovedu si představit život bez lesů a mimo přírodu. Seznamuji se ale taky v práci, nebo přes kamarády na nějakým jednání na magistrátu, nebo při občasných přednáškách.“

8. Zkoušel si někdy navštívit nějakou seznamku?

„Založil jsem si profil opačného pohlaví čili dělal jsem, že jsem žena . Nick jsem měl „stále hot“ No hned mi začalo psát několik debilů, takže jsem si domluvil schůzku s cca deseti muži a všem jsem napsal místo schůzky u kámoše pod okny na autobusové zastávce. A co mi napsal ten první, že bude mít na sobě jako oblečení, jsem napsal ostatním, že budu mít na sobě já. Ten kámoš říkal, že tomu prvnímu hrozně rozbili pusy ty ostatní.“

9. Dokážeš bez problému konverzovat se ženami?

„Komunikace se ženami mi nikdy problém nedělala, jsem velmi komunikativní člověk. Ostatní o mě říkají, že mám dost všeobecný přehled. Dokážu se s lidmi bavit o kvantové fyzice, ale také o chovu slepic, které nechovám a nikdy sem nechoval. Dokážu se bavit o pletení, vaření a nikdy sem v komunikaci neměl problém. Dokonce se mi stalo, že mi ženy napsali, že se do mě zakoukali, protože jsem komunikativní. Jenže mě to nikdy nedošlo. Já si nikdy nevšimnu, že mě ten člověk balí, nebo že mi naznačuje, že jsem jim příjemný. Moje vztahy vždy začali úplnou náhodou a nedorozuměním. Nevnímám ani sexuální prvky, jsou mi i jedno, i když má pořádný kozy, dokážu jí koukat jen do očí.“

10. Víš, na jaké téma je správné se bavit se ženami? Popřípadě jaké?

„Tak tohle je právě věc, která mi dělá od jakživa problém. Dokážu konverzovat se ženami na jakékoliv téma, ale nikdy nevím, jestli jsem zvolil správně. Nevím, jestli s nimi mám rozebírat kosmetiku, nebo zvířata. Jsem hodně ukecaný. Takže je možné, začnu téma, které je nevhodné, ale ani nepoznám náznaky, že bych toho měl nechat. Zním pár pravidel, co se týče volby tématu, ale spíše jsem se to naučil jako básničku a v praxi to neumím použít.“

11. Víš, jaké téma s ženami je tabu? Popřípadě jaké?

„Jak jsem již řekl, dle etického kodexu se žen nesmíme ptát na různé osobní věci, ale já se většinou stejně neudrším a na něco nevhodného se ženy zeptám. Schytám dost často pár nadávek, nebo vražedných pohledů, lepší je každé narovinu říci, že mám Aspergerův syndrom ať počítá s tím, že občas plácnu hloupost.“

12. Chápeš ženské chování?

„Nikdy nedokážu poznat, jestli mě někdo balí nebo nebalí. Dokud mi žena neřekne, že jsme na rande, tak to nepoznám. Ale musím zmínit, čím jsem dokázal ženy zaujmout. Byl to vždy nezájem z mé strany. To ženy vždy lákalo. Ale jejich narážky a náznaky vůbec nepoznám. Vím, že obecně s tím mají muži problémy, ale muži s Aspergerovým syndromem jsou úplně ztraceni.“

6.3 Shrnutí

Se Zdeňkem byl rozhovor velmi plynulý a příjemný. Je to velmi inteligentní muž, který má všeobecný přehled a dokáže svými historkami zaujmout i pobavit. Bylo však zpozorováno několik nedostatků v komunikaci. Respondent příliš nereaguje na podněty v komunikaci u protějšku a příliš neposlouchá, co druhý říká. Další nedostatek v komunikaci je volba vulgárních slov v komunikaci. Posledním zpozorovaným nedostatkem je výběr nevhodných témat, která má pan Zdeněk tendenci otvírat.

7 PŘÍPADOVÁ STUDIE ANETA

7.1 Kazuistika

Aneta je dvaceti sedmiletá letá umělkyně z Prahy, živý se jako návrhářka a malířka. Respondentka má bisexuální orientaci. Nyní bydlí v Praze a od jakživa má sociální fobii, avšak pořádá spousty vernisáží a vystavuje v galeriích svá umělecká díla. Sama tvrdí, že bez požití alkoholu by se společenských akcí nemohla účastnit. Vyrůstala v alternativní rodině. Rodiče jsou vegani, bydlí celý život v maringotce a ekologie je pro ně vším. Její výuka probíhala doma s rodiči až do střední školy. Nikdy neměla moc přátel, jelikož se s rodinou často stěhovala a neměla možnost se s nikým seznámit.

Po nástupu na střední školu se ale hodně věcí změnilo. Byla velmi přehlížená všemi spolužáky a nedokázala si najít žádné přátele. Často se dostávala do fyzických konfliktů s ostatními dětmi. Bylo jí doporučeno psychologické vyšetření, kde se zjistilo, že má Aspergerův syndrom. Kvůli psychickým problémům, depresi a úzkostem střední školu nedokončila. Domů se však odmítala vrátit, jelikož její vztah s rodiči nikdy nebyl ukázkový a otec nedokázal přijmout její bisexuální orientaci, za kterou se Aneta nikdy nestyděla. Našla si tedy v Praze práci, spolubydlení a ve volných chvílích vytvářela umělecká díla. Následně začala obrazy prodávat a postupně si vybuodovala kariéru úspěšné umělkyně. Dnes má však problémy s alkoholem, jelikož bez něj není schopná jít do společnosti, navazovat nové vztahy a racionálně uvažovat. Bez alkoholu se utápí v depresích a nemá kreativní myšlení. Co každý druhý den tráví večery v barech a hospodách, kde se cítí svá a dokáže se bavit a odvázat. Zatím jí tento styl života baví, avšak uvědomuje si, že není ideální a do budoucna ani udržitelný. Její vztahy bývají většinou jen krátkodobé, jelikož k nikomu nedokáže cítit lásku. Dle jejích slov cítí hlavně fyzickou přitažlivost a potřebu sexuálního uspokojení.

7.2 Rozhovor

1. Co ty a vztahy, měla jsi nějaké?

„Ano, neměla jsem jich zrovna málo. Když by se tedy počítal i sex na jednu noc. Což sice není vztah, ale i tak jsem to musela zmínit. Ale Dlouhodobější vztahy jsem měla dva. Oba trvali něco kolem tří měsíců. Jeden byl se starším mužem a druhý byl se studentkou střední školy, ani jeden nebyl ideální.“

2. Proč tvoje vztahy skončili?

„Většinou to skončí dost podobně. Máme sex a mě pak přestanou bavit. Ale ten s mužem skončil tím, že jsem ho podvedla právě s tou studentkou. Nedokázal to překousnout, že se mi líbí i ženy. Já jsem s ním ale stejně už nechtěla být. Bylo to bez lásky, bez citu. Choval se ke mně jako můj otec, neustále mě za něco káral. Třeba že nemám chodit do baru, mám si najít normální práci a tak dále. Na to jsem opravdu neměla. S tou holkou to skončilo, protože se na mě šíleně upnula. Chtěla semnou trávit každý den a pořád chtěla řešit budoucnost. Hodně na mě tlačila a na to já nejsem zvyklá. Takže jsem udělala taktický plán. Udělala jsem ve excelu tabulku, kde jsem si připravila podrobný plán naší budoucnosti. Vymyslela jsem naši svatbu, počet dětí, jména dětí, plán na hypotéku a poslala jsem jí to jako hotovou věc. Ona se toho lekla a rozešla se semnou. Takže já nebyla za tu špatnou a měla jsem klid.“

3. Čím si chybovala ve vztahu?

„Popravdě žádných chyb nelituji, protože zastávám heslo, že se vše děje z nějakého důvodu a je zbytečné litovat chyb. Ale ten ďábelský plán v excel tabulce byl už trochu moc. Celkově jsem na lidi dost zlá a povrchní. Pokud není člověk podle mých představ, rychle to s ním skončím. Mám hodně vysoké nároky, konkrétně pět bodů, které když muž nebo žena nesplňují, tak pro mě nejsou atraktivní. Musí mít rovné zuby, musí z nich vyzařovat klid a citlivost, podmínkou je umět český jazyk na úrovni. Další podmínkou je, že nesmí mít děti a vlastně je ani chtít, protože já je rozhodně nikdy nechci a neklapalo by to, kdyby je ten druhý chtěl a já ne. Poslední pravidlo, které je ze všech nejdůležitější, nemít rozvedené rodiče. Podle mě děti z rozvedených rodin inklinují k tomu samému rozhodnutí. Tyhle podmínky, pokud někdo neplní a já si s nimi stejně něco začnu, mám pocit, že jdu proti svému vlastnímu přesvědčení.“

4. Co myslíš, že je důležité k udržení stabilního vztahu?

„Tak na tohle vím úplně přesnou odpověď. U mě je to jednoznačně tolerance a prostor. Když se dva tolerují a dávají si prostor pro osobní růst a navzájem se podporují, je to nejlepší, co může být. Určitě i další věci, jako sexuální přitažlivost a že na sebe člověk ve vztahu nemůže kašlat. Třeba že holka si nesmí měsíc neholit nohy, je to asexuální a toho chlapa to potom nepřitahuje a vznikají problémy. Taky se nehádat a radši jít pryč. Protože lidi na sebe při hádkách vytahují minulost a pak je to jen koloběh výčitek.“

5. Myslíš, že lidi s Aspergerovým syndromem mají problém se seznámit? A popřípadě proč?

„Rozhodně ano. Já, když to vezmu ze svého pohledu, tak je to kvůli tomu, že se lidí bojím. Bojím se jich na něco zeptat, protože vím, že mi neodpoví jak bych si přála, a to mě frustruje. Vadí mi, že mají většinou úplně jiný pohled na věc než já. Ne kvůli tomu, že bych si přála, aby měli stejný názor, ale protože těm jejich nerozumím a nedokážu je ani po hodinových debatách pochopit. Mám strach z toho, co si o mě myslí, když plácnu nějaký nesmysl. Nebo taky je problém v tom, že nikoho nikdy sama neoslovím. Pokud jsem tedy strážlivá, ale v opilosti už je to jiný příběh. Potom je pohled obecný, když to vezmu i u ostatních lidí s aspergerem, kde zvýšený strach ze sociálních situací může hrát významnou roli, ovšem mnohem větší roli hraje nepředvídatelnost a ne naplánování otázek apod. Problém prakticky shodný s přijímacími pohovory, zkouškami kdy osoba na spektru nezvládne dohodnout termín, a v samotném pohovoru či seznámení se neví, jak začít, jak pokračovat a pokud se něco naučí, něco si připraví, pak dost často působí jako „načetl si to, ale ničemu nerozumím.“

6. Jaký je rozdíl ve vztahu u lidí s Aspergerovým syndromem a u lidí, které Aspergerův syndrom nemají?

„Záleží na výraznosti jednotlivých rysů Aspergerova syndromu, ale v zásadě se zde projevují typické znaky Aspergera, to znamená neschopnost správně rozpoznat hranice „kdy si mám stát za svým“ a „kdy dát prostor druhému“. Další věcí je menší šance, že v něčem toho druhého pochopí u konvenčních potíží. Naopak výhody to můžeš přinést při výchově a vzdělávání dětí, může tam vidět osoba na spektru mnohem více věcí, kterých si lidé bez aspergera nevšimnou, a také může lépe vzdělat své dítě. O to horší situace pro rodiče s aspergerem nastane, pokud se dítě v pubertě pořádně rozjede.“

7. Kde se většinou se ženami seznamuješ?

„Neumím s lidmi komunikovat, takže se s nimi seznámím třeba v baru, kdy mám něco málo na žíle, a to jsem dost komunikativní a myslím, že umím zaujmout. Mám pár taktik, které zabírají. Sednu si k baru, mám před sebou kresbu a hledím si svého. Většinou zamnou někdo přijde se zájmem a sám rozvine konverzaci. Potom už to jde rychle. Když se opiju, jsem zábavná, a dokonce nikomu nevadí ani moje hloupé poznámky a dotazy, protože se to dá svést na přítomnost alkoholu v krvi. Proto se s většinou lidí často ani po druhé nevidím, nechci jim ukázat svoje pravé já, které neví o čem mluvit a je v podstatě dost nudné. Není to ale tak vždy, někdy s někým randím i týdny, ale většinou tam chybí jiskra, a tak z toho stejně nic není. Další místo, kde nejčastěji komunikuji s lidmi jsou seznamky.“

8. Zkoušela si někdy navštívit nějakou seznamku?

„Ano, mám snad všechny, které jsou dostupné. Každý den na seznamkách komunikuji s lidmi. Jsem i v nějakých facebookových seznamkách pro bisexuály, pro lidi s Aspergerovým syndromem. Z většiny mě ale vyhodili, protože jsem tam dávala dost jasně najevo svůj názor, možná nekorektním způsobem. Většinou s lidmi ze seznamky nikam nechodím, ale po zprávách umím lépe komunikovat, protože si větu pořádně promyslím, než ji pošlu.“

9. Dokážeš bez problému konverzovat se ženami/muži?

„Ne, dělá mi to obrovský problém. Ještě větší problém mi to dělá se ženami, jelikož ženy jsou krásné a citlivé osoby. Nerada plácnu hloupost před křehkou dívkou, která si jí vezme více osobně než chlap. Popravdě bych raději vztah se ženou než s mužem, ale muži mě zase přitahují více fyzicky. Nejrady bych byla v polyamorním vztahu se ženou i mužem. Kdy bych mohla se ženou rozebírat citlivá témata a s mužem si užívala fyzickou přitažlivost a vzájemně bychom se milovali.“

10. Víš, na jaké téma je správné se bavit se ženami/muži? Popřípadě jaké?

„Myslím, že většinou moc nevím. Vím, na jaké téma se bavit po pár skleničkách vína. Většinu žen hodně zajímá mé umění. Takže když nahodím, že bych je třeba mohla někdy nakreslit nebo namalovat, jsou nadšené. S muži probírám život a hodně s nimi flirtuji. Také s nimi probírám alkohol a druhy alkoholu. Nebo se jich zeptám, co by mi třeba doporučili za nejlepší rum. Mám dokonale naučených těchto pár témat, o kterých vím hodně. U žen je to tedy umění a u mužů alkohol. Zklamání přijde ve chvíli, kdy tyto témata dojdou.“

11. Víš, jaké téma s ženami/muži je tabu? Popřípadě jaké?

„Tabu je rozhodně téma budoucnost. Jak u mě, tak u většiny lidí, co se s nimi seznámím. Jakmile by na mě někdo vytáhl budoucnost dříve než rok před vztahem, uteču. Je to pro mě stresující, zvláště když někdo začne mluvit o mém věku a biologickým hodinám. Nesmysl, nic mi netiká a děti nechci, takže mi nemá absolutně co utéct. Chci si užívat život, procestovat svět, jestli někdy skončí tohle bláznivé období a potom si najít muže a ženu, se kterými budu trávit čas.“

12. Chápeš ženské/ mužské chování?

„Nechápu. Vždy mě něčím překvapí. Vždy, když si myslím, že jsem s dotyčným na stejné notě, stane se něco, čemu nerozumím. Naposledy to byl třeba jeden mladík. Byla jsem v hospodě v centru města a vytvářela něco na grafickém tabletu. Přišel zamnou a zajímal se co dělám. Vyprávěla jsem mu, že vytvářím můj diář, který se chystám v budoucnosti prodávat a že momentálně se snažím vytvořit samolepky, které budou součástí toho diáře. Povídali jsme si asi hodinu, možná dvě. Zval mě na drinky, byl milý, popravdě jsem čekala, že z toho něco bude, jelikož vím, že muži nezvou ženy na drink jen tak. On však po nějaké době odešel a nechal mě zaplatit celou útratu. Nebo jednou jsem se rozhodla jít se slečnou bruslit na Letnou. Seznámily jsme se přes seznamku. Když jsem na ní čekala, napsala mi, že bude mít půl hodiny zpoždění. Když přišla, vážila minimálně o dvacet kilo více než na fotkách. Narovinu jsem jí řekla, že nevypadá jako na fotkách, a ještě si dovolí mít zpoždění. Urazila se a odešla. Nechápu však co si myslela, že její dvacet kilový rozdíl budu ignorovat? Těžko.“

7.3 Shrnutí

Respondentka nedokáže navazovat vztahy bez požití alkoholu, to je hlavním problémem . Dalším problémem jsou naučená témata, o kterých se jí daří mluvit, avšak po jejich vyčerpání se stává bezradná. Bojí se svého neúspěchu. Aneta se zdá být milá a empatická. Odpovídala na otázky v rozhovoru napřímo a vždy se o daném tématu dostatečně rozmluvila.

8 SADA DOPORUČENÍ NA ZLEPŠENÍ KOMUNIKACE

Tato kapitola se věnuje problémům v oblasti komunikace a navazování partnerských vztahů, které byli v rámci výzkumu práce identifikovány.

Většina lidí s Aspergerovým syndromem jsou vnímáni jako podivíni, je však třeba aby našli jistotu v tom, kým doopravdy jsou. Lidé na spektru mají většinou problémy v navazování partnerských vztahů a dělají jim problémy věci, které jsou pro lidi bez autismu automatické.

Je třeba si uvědomit, že velmi důležitá je i volba místa schůzky. Na zvoleném místě by se měli oba cítit komfortně a uvolněně. Například první rande v restauraci bývá pro lidi s Aspergerovým syndromem stresující. To už z důvodu nutnosti formálního chování, ale také proto/, že posezení v restauraci nutí člověka nepřetržitě konverzovat. Ideálním místem na první schůzku jsou například:

1. Kino

V kině je příjemná atmosféra a jedinci mají možnost po skončení pokračovat dále a konverzovat o dojmech z filmu.

2. Zoologická zahrada

V Zoologické zahradě je spousta možností co dělat a o čem konverzovat.

3. Sportovní aktivity

Kolečkové brusle, laser game 9,ebo bowling jsou také ideální místa na schůzku.

8.1 Odbíhání od tématu

Jedním z velkých problémů u lidí s Aspergerovým syndromem je odbíhání od tématu. Bývá to většinou z důvodu, že jedince dané téma nezajímá, nebo má potřebu téma změnit na takové, které on sám chce. Důležité je nemluvit jen o sobě a druhou stranu si vyslechnout. Pokud není téma pro jedince záživné, situaci se musí pokusit vyřešit jinak než skákáním do řeči.

1. Snažit se na dané téma soustředit a vést plynulou konverzaci.

Pokud člověka s Aspergerovým syndromem nějaké téma nezajímá, je pro něj velmi náročné se soustředit, avšak není to nemožné. Soustředit se na konverzaci a na to co druhý říká je pro navázání vztahu primární.

2. Nastavit si konkrétní témata

Pokud se opravdu na konkrétní konverzaci nedokáže jedinec soustředit, je možné si s protějškem určit okruhy, o které se zajímají a o čem by je bavilo konverzovat. Následně o daných tématech mohou mluvit bez odbíhání k tématům jiným.

8.2 Nevhodně volená témata

Na schůzkách je velmi důležité se soustředit na určitá témata, která jsou eticky akceptovaná. Naopak se vyvarovat rizikové konverzaci o smrti, sexu, černému humoru, zdravotních problémech nebo podrobným vyprávěním o bývalých partnerech. To stejné platí pro situaci, kdy je jedinci nepříjemná volba témat protějškem. Důležitá je autenticita a v tomto případě je změna tématu žádoucí. Na vhodná témata je dobré být připraven, protože může nastat ticho, které ani jedné straně není příjemné. Nejvhodnější témata na schůzku jsou:

1. Koníčky

Konverzace o trávení volného času může být velmi pestrá, navíc je možné přijít tak na společné zájmy.

2. Filmy

O filmech se dá konverzovat velmi snadno, debata o žánrech, nebo o konkrétních filmech může být téměř nekonečná

3. Hudba

I o hudbě se dá snadno rozprávět a velmi příjemná je také shoda některých oblíbených interpretů

4. Jídlo

Každý má rád dobré jídlo, téma jídlo je nevyčerpatelné. Existuje mnoho kuchyní, receptů a gastronomických zážitků, o kterých se dá bavit.

5. Cestování

Pokud je člověk zcestovalý, má určitě mnoho zažitých věcí. Příhody z cest rozhodně pobaví každého.

Tyto okruhy témat pomohou zjistit společné zájmy. Následná konverzace bude o dost jednodušší a plynulejší.

8.3 Nevhodné dotazy

Občas si lidé na spektru ani neuvědomují, že se ptají nevhodně, avšak dotazy na témata jako váha, zdraví, nebo u žen třeba i věk, nejsou vhodné a je nutné si na ně dávat pozor. Pokud o určité věci člověk nemluví, má k tomu nejspíše svůj důvod. Důležité je počkat, pokud o tom jedinec nezačne mluvit sám.

8.4 Ignorování názorů druhé strany

Konverzace by měla být plynulá z obou stran. Nikdy není dobré, když mluví více jeden, než druhý (pokud jim to však takto nevyhovuje). Vždy je důležité dát prostor vyjádřit se i protějšku. Stejně tak důležité je ptát se na otázky a ukázat zájem. Skákání do řeči by mělo být tabu. Také je dobré nepokládat otázky, na které nelze odpovědět pouze ANO nebo NE.

Špatně:

Otázka: Máš rád filmy?

Odpověď: Ano.

Dobře:

Otázka: Jaké máš rád filmy? Na jaké žánry koukáš nejraději?

Odpověď: Na tuto otázku může být odpověď velmi rozsáhlá a je z ní cítit, že jedinec má o protějšek zájem.

8.5 Vulgární výrazy

Sprostá slova jsou zahrnuta ve slovníku téměř každého, avšak je nutné dodržovat pravidla společenského chování a umět se vyjadřovat kultivovaně. Lidé svými vulgárními výrazy mohou uvolňovat napětí, pocit frustrace, zlobu či stres. Možností, jak uvolnit negativní emoce je ale více, sprosté výrazy jde nahradit těmi společensky přijatelnějšími. Český jazyk je mnohotvárný a nabízí velké množství variant dalších slov, které vystihují tutéž věc. Takže vždy je možnost nahradit vulgární slovo slovem společensky přijatelným.

ZÁVĚR

V úvodu bakalářské práce byl definován hlavní cíl, kterým je vytvoření sady doporučení pro navazování partnerských vztahů lidí s Aspergerovým syndromem. Tento cíl byl naplněn v osmé kapitole. Kromě teoretického zmapování poruch autistického spektra a Aspergerova syndromu vedlo k tomuto hlavnímu cíli několik dílčích cílů zpracovaných v rámci výzkumu praktické části. Kvalitativní výzkum probíhal na třech jedincích s diagnostickým Aspergerovým syndromem. Jednotlivými dílčími cíli pak bylo vypracování kazuistiky respondentů, provedení strukturovaného rozhovoru s respondenty, a nakonec shrnutí a identifikace problémů v navazování partnerských vztahů u respondentů. První dílčí cíl byl splněn v první části každé kapitoly týkající se konkrétní případové studie. Druhý dílčí cíl byl splněn v podkapitolách s názvem Rozhovor, které jsou součástí každé z případových studií. Tento cíl byl ve všech případech relativně těžko splnitelný, jelikož lidé s touto poruchou často utíkají od tématu a autorka práce je musela vést ke konkrétním odpovědím v rámci strukturovaného rozhovoru. Avšak i díky těmto obtížím se povedlo identifikovat některé problémy související s komunikací. Poslední dílčí cíl byl naplněn v podkapitolách Shrnutí, kde jsou identifikovány konkrétní problémy jednotlivých respondentů.

Přínosem této bakalářské práce je reálná pomoc pro lidi nejen s Aspergerovým syndromem, ale i s dalšími poruchami autistického spektra, k navazování partnerských vztahů a zlepšení komunikace obecně. Samotná sada doporučení již byla v praxi předána jednotlivým respondentům výzkumu. Dle jejich ohlasů si nebyli mnoha identifikovanými problémy vůbec vědomi. Některé problémy si sice uvědomovali, ale neznali možnosti jejich řešení. Míni málně u jednoho z respondentů tak došlo ke zlepšení komunikace s autorkou práce, přestože dříve se respondent dopouštěl nevědomky mnoha přešlapů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ADAMUS, Petr, Alica VANČOVÁ a Monika LÖFFLEROVÁ. *Poruchy autistického spektra v kontextu aktuálních interdisciplinárních poznatků*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN isbn978-80-7464-957-8.

BAZALOVÁ, Barbora. *Poruchy autistického spektra v kontextu české psychopedie*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5930

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931796.

HRDLIČKA, Michal. *Mýty a fakta o autismu*. Praha: Portál, 2020. ISBN 978-80-262-1648-3.

RADKOVÁ, Iveta a Jaroslav HOŘEJŠÍ. *Aspergerův syndrom: život pod společenským tlakem*. Praha: Galén, [2018]. ISBN 9788074923869.

THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN isbn 978-80-262-0768-9.

THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 456 s. ISBN 80-7367-091-7

Seznam použitých zahraničních zdrojů

ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 8071789798.

EMERSON, Eric. *Problémové chování u lidí s mentální retardací*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-390-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

LORENC, Miroslav. *Závěrečné práce - metodika*. Lorenc.info [online]. 2013 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://lorenc.info/zaverecne-prace/metodika.htm>

SEZNAM ZKRATEK

PAS – Porucha autistického spektra

MKN – Světová zdravotnická organizace,

DSM–IV – Americká psychiatrická asociace,

A.S.A.S – The Australian Scale for Asperger's Syndrome

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Eliška Žurav

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: Prezenční

Název práce: Dospělí lidé s Aspergerovým syndromem a jejich partnerské vztahy

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 39

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Milan Fleischman